

Een dementerende overheid 2.0?

Een analyse over de informatiehuishouding bij het Rijk; 15 jaar "na een dementerende overheid?"

Missie Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed

Een overheid die verantwoording kan afleggen. Erfgoed beschikbaar voor iedereen. Nu en in de toekomst. Dat is onze missie.

Wij zien toe op de toegankelijkheid van overheidsinformatie en op de zorgvuldige omgang met erfgoed. Wij kijken hoe de regels in de praktijk werken.

Inhoud

Samenvatting	4
1. Inleiding	6
2. Wat is er aan de hand?	8
3. Wat is het probleem?	12
4. Wat zijn de oorzaken?	15
5. Wat moet er gebeuren? Zes voorstellen	18
6. De rol van control en toezicht	20
Bijlage 1: Geraadpleegde literatuur	21

Samenvatting

De informatiehuishouding van de overheid is geregeld negatief in het nieuws. Daarin wordt het beeld opgeroepen dat de overheid steeds minder in staat is om (op tijd) gevraagde informatie op te leveren. De digitalisering is in een rap tempo toegenomen. Daarmee verandert het landschap waarin de overheid haar informatie op orde moet houden. Tegelijkertijd wordt van de overheid verwacht dat zij een kritische samenleving bedient met tijdige, betrouwbare en volledige informatie. Dit zet een grote spanning op de wijze waarop die informatiehuishouding is ingericht.

Sinds de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed in 2005 haar rapport *“Een dementerende overheid?”*¹ publiceerde, is de duurzame toegankelijkheid van informatie bij de centrale overheid moeizaam gebleven. In diverse rapporten constateerde de Inspectie dat een overzicht van de informatie ontbreekt, en dat de toegankelijkheid, volledigheid en authenticiteit van de overheidsinformatie onder druk staan. Het is vaak onduidelijk welke informatie bewaard wordt, en welke informatie vernietigd wordt. De overheid heeft moeite met het beheren van informatie die wordt verwerkt in nieuwe(-re) technologie. Bovendien is het geregeld onduidelijk wie verantwoordelijk is voor het beheer van welke informatie.

De Inspectie constateert daarom in de actuele situatie, ondanks alle gedane inspanningen, nog steeds een toename van de risico's voor de transparantie en de betrouwbaarheid van de overheid.

Er zijn veel oorzaken aan te wijzen voor de gebrekkige duurzame toegankelijkheid van overheidsinformatie. Overheidsinformatie is ook geen eenheidsworst en doet zich dan ook in veel gedaantes voor. De Inspectie ziet een onderschatting van het belang van de duurzame toegankelijkheid van overheidsinformatie bij bestuurders en topambtenaren. Dit gaat gepaard met een gebrek aan visie en met het ontbreken van een integrale aanpak. Binnen de overheid neemt de kennis over het beheren van informatie af. Er wordt vaak gewerkt met verouderde ICT, terwijl misplaatst tech-optimisme overheerst. De verantwoordelijkheden zijn vaak onduidelijk geregeld. En de wet- en regelgeving over overheidsinformatie is in diverse wet- en regelgeving ondergebracht en levert soms onderlinge spanningen op.

¹ Rijksarchiefinspectie, *Dementerende Overheid?*, Den Haag 2005. Online beschikbaar via https://www.inspectie-oe.nl/binaries/inspectie-oe/documenten/rapport/2005/02/01/dementerende-overheid/een_dementerende_overheid.pdf

De Inspectie vindt het noodzakelijk dat de verbetering van de informatiehuishouding op basis van een samenhangende visie ter hand wordt genomen. Er moet een integrale *governance en control-cyclus* op het beheren, beschermen en beveiligen van overheidsinformatie worden ingericht. Nieuwe wet- en regelgeving, en nieuwe informatiesystemen, moeten vooraf worden getoetst op de randvoorwaarden ten aanzien van duurzame toegankelijkheid. Ambtenaren moeten in staat worden gesteld om hun verantwoordelijkheid te nemen en er moeten voldoende specialisten aanwezig zijn die de regie op de informatiehuishouding kunnen nemen. Tenslotte moeten er strategieën worden ontwikkeld voor het in samenhang ontsluiten van overheidsinformatie, waar deze zich ook bevindt.

Het toezicht, zoals dat door de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed wordt uitgevoerd, kan hierin een bijdrage leveren door met een onafhankelijke blik mee te kijken en om de overheidsorganisaties te helpen door kennis te delen en door gerichte aanbevelingen te geven. Het is echter aan de organisaties zelf om hard aan de slag te gaan met de verbetering van de kwaliteit van de informatiehuishouding.

1. Inleiding

De aandacht voor het beheer van overheidsinformatie is in de laatste jaren toegenomen, onder andere vanwege een geïntensiveerd gebruik van de Wet Openbaarheid Bestuur (WOB)² en vanwege een toegenomen vraag om informatie door de Tweede Kamer.

“In sneltreinvaart ontstaat een gat in ons collectieve geheugen, omdat digitale informatie vaak onvoldoende zorgvuldig bewaard wordt. Dat is niet alleen een probleem voor de generaties na ons, maar ook voor overheidsorganisaties die over een professionele bedrijfsvoering moeten kunnen beschikken en zich over hun daden moeten kunnen verantwoorden.” Dit concludeerde de toenmalige Rijksarchiefinspectie in 2005 in haar rapport *“Een dementerende overheid?”*. Uit het rapport bleek dat er toen al nogal wat risico’s waren voor de beschikbaarheid, toegankelijkheid en ordening van digitale (verantwoordings-) informatie.

We zijn nu 15 jaar verder en de vraag is of we kunnen spreken van een *“Een dementerende overheid 2.0?”*. In die 15 jaar heeft de Inspectie in haar rapporten laten zien dat er verbeteringen te constateren zijn, maar dat het gat in ons collectieve geheugen nog niet duurzaam gedicht is. Sterker nog; er zijn ook nieuwe uitdagingen bijgekomen en er zullen er zeker nog volgen.

De Inspectie voor Overheidsinformatie en Erfgoed houdt namens de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) toezicht op het informatiebeheer van de organen van de centrale overheid³. De Inspectie doet dit op grond van de Archiefwet. De Inspectie controleert de duurzame toegankelijkheid van deze overheidsinformatie, tot het moment waarop deze vernietigd is of overgebracht naar een archiefbewaarplaats.

De Inspectie wil met deze publicatie een bijdrage leveren aan oplossingsrichtingen voor de verbetering van de informatiehuishouding bij de centrale overheid in de verbeterplannen die gemaakt gaan worden in het kader van de kabinetsreactie op het rapport van de Parlementaire Onderzoekingscommissie Kinderopvangtoeslagen. Door terug te kijken én door te analyseren waar nog uitdagingen liggen, in de hoop dat in 2035 geen *“dementerende overheid 3.0?”* nodig zal zijn.

² Kamerstuk 28362, nr. 21 cijfers WOB-verzoeken voor de jaren 2014-2018

³ Dit bepaalt dan ook de scope van deze publicatie

1.1. Leeswijzer

In deze publicatie wordt eerst de situatie rond informatiehuishouding geschetst. Vervolgens worden de problemen, de risico's die daardoor optreden en de oorzaken daarvan beschreven. De notitie sluit af met zes verbetervoorstellen en met een reflectie op de positie van het toezicht.

Afbeelding 1. Voorkant rapport "Een dementerende overheid?", Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed v/h Rijksarchiefinspectie 2005

Afbeelding 2. Voorkant "Wel digitaal, nog niet duurzaam", Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed 2018

2. Wat is er aan de hand?

In de afgelopen jaren is een opleving te constateren van de aandacht voor de kwaliteit van het informatiebeheer van de overheid in de dynamische wereld van de datasamenleving. Daarbij worden geregeld zorgen geuit.

“Voor een effectieve werking van de ministeriële verantwoordelijkheid is essentieel dat de Kamers correct en tijdig door de bewindslieden worden geïnformeerd. Daar valt nog veel te verbeteren. De informatiehuishouding binnen de overheid blijkt, ook door reorganisaties en bezuinigingen in het verleden, maar evenzeer door onvoldoende prioriteit voor het prozaische werk van archiveren en administreren, lang niet altijd op orde. De overheid blijkt daardoor vaak niet of maar moeizaam te voldoen aan de sterkere roep om openbaarheid vanuit de samenleving en vanuit het parlement. Het naar boven halen en selecteren van de relevante informatie kost daarbij ook tijd, geld en menskracht. Vaak wordt er te gemakkelijk van uitgegaan dat informatie te allen tijde en onmiddellijk beschikbaar kan zijn. De werkelijkheid is gecompliceerder.”⁴ Dit schreef de Raad van State recentelijk. Het kabinet gaf in reactie op dit advies aan dat het samen met de Raad van State van mening is dat de informatiehuishouding beter kan. Het kabinet wil deze kabinetsperiode een gerichte inventarisatie starten om te kijken naar de knelpunten⁵.

Minister Slob (OCW), de stelselverantwoordelijke voor de uitvoering van de Archiefwet, zei in 2019 in een interview: “Waar je vroeger bij wijze van spreken een ordner uit de kast trok, heb je nu te maken met vele verschillende systemen voor documentatiebeheer waarin informatie soms wel is opgeslagen, maar waar je het niet goed meer uit kunt halen als je het wilt combineren met andere systemen. Het is heel belangrijk dat we daar een eind aan maken, want je loopt als overheid door de razendsnelle ontwikkelingen toch altijd al een beetje achter de feiten aan.”⁶

Ook de initiatiefnemers voor de Wet Open Overheid (WOO; de beoogde opvolger van de WOB) stellen dat de informatiehuishouding bij de overheid op orde moet worden gebracht. Zij stellen dat veel meer rekening moet worden gehouden met de bestemming van documenten. Daardoor kunnen ze sneller beschikbaar komen bij vragen en openbaarmakingen⁷.

En de Algemene Rekenkamer concludeerde in haar onderzoek: “Focus op digitaal thuiswerken” dat: “... het gebrek aan ordelijke archivering van informatie bij samenwerkings-ICT risico's kent. Als er geen archivering is ingericht, leidt dat tot een gebrekkig inzicht in wat is afgesproken en het besluitvormingsproces daarbij. Hieruit volgen problemen met de navolgbaarheid

⁴ <https://www.raadvanstate.nl/@121354/w04-20-0135/>

⁵ Brief minister van BZK van 5 oktober 2020 nader rapport inzake advies Afdeling advisering van de Raad van State over ministeriële verantwoordelijkheid

⁶ I-bestuur magazine nr. 29, januari 2019

⁷ Kamerstuk 35112, nr.12

(audit trail). Daardoor is het niet meer mogelijk volledig verantwoording af te leggen binnen een ministerie, aan inspecties en auditinstanties, aan de media en aan parlement. Bij relatief nieuwe samenwerkings-ICT is het minder vanzelfsprekend dat de archivering op orde is dan bij applicaties die langer in gebruik zijn, zoals e-mail.”⁸

En tenslotte oordeelde de Parlementaire Onderzoekingscommissie Kinderopvangtoeslagen hard over de stand van de informatiehuishouding bij het Rijk: “Achter de gebrekkige informatievoorziening gaat een tekortschietende informatiehuishouding schuil. Bij alle ministeries waar de commissie onderzoek van enige omvang heeft verricht, bleek de informatiehuishouding onvoldoende op orde te zijn. Aangezien zij niet de eerste onderzoekscommissie is die op een gebrekkige informatievoorziening bij ministeries wijst, vreest zij dat dit een hardnekkig probleem is bij de Rijksoverheid.”⁹ Het kabinet gaat in zijn reactie aan de Kamer hier volledig in mee door stevig in te zetten op een versterking van de informatiehuishouding bij het Rijk¹⁰.

In al deze observaties wordt in diverse beelden gewezen op de noodzakelijkheid om de overheidsinformatie beter op orde te krijgen en beter toegankelijk te maken.

2.1. De bevindingen van de Inspectie

De Inspectie heeft de afgelopen 15 jaar diverse malen gerapporteerd over de kwaliteit van de informatiehuishouding van de organisaties die onder haar toezicht vallen: dat zijn organen van de centrale overheid zoals ministeries en ZBO's, en andere organisaties die bevoegd zijn om taken van de centrale overheid uit te voeren¹¹.

In *“Een dementerende overheid?”* (2005) werd een zorgwekkend beeld geschetst van het beheer van digitale informatie. Geconstateerd werd dat veel documenten voortijdig verloren raakten, onvindbaar bleken of niet meer juist te interpreteren waren. Documenten raakten ook onbedoeld in de openbaarheid. Bovendien werden veel gegevens te lang bewaard. De alarmerende conclusie was dat een niet duurzaam, slecht toegankelijk en onbeheersbaar digitaal archief aan het ontstaan was.

Acht jaar later, in 2013, constateerde de Inspectie in haar vervolgrapport *“Duurzaam duurt het langst”* dat nog steeds grote risico's bestonden voor de dagelijkse bedrijfsvoering, voor de interne en publieke verantwoording en voor het toekomstig erfgoed¹². In 2015 werd in het onderzoek *“Onvoltooid digitaal”* geconcludeerd dat in de afgelopen tien tot vijftien jaar er een grote hoeveelheid digitaal archief is ontstaan, die zowel te veel als te weinig informatie bevat. En in 2018 concludeerde de Inspectie in het rapport *“Wel digitaal, nog niet duurzaam”*:

8 <https://www.rekenkamer.nl/publicaties/publicaties/2020/11/02/focus-op-digitaal-thuiswerken>

9 https://www.tweedekamer.nl/sites/default/files/atoms/files/20201217_eindverslag_parlementaire_ondervragingscommissie_kinderopvangtoeslag.pdf

10 https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2021Z00770&did=2021D01957

11 Zie voor een overzicht: <https://www.inspectie-oe.nl/toezichtvelden/overheidsinformatie/geinspecteerde-instellingen>. De publicaties zijn openbaar gemaakt op <https://www.inspectie-oe.nl/toezichtvelden/overheidsinformatie/publicaties>

12 <https://www.inspectie-oe.nl/toezichtvelden/overheidsinformatie/publicaties/rapport/2014/01/16/duurzaam-duurt-het-langst>

“Hoewel er de afgelopen vier jaar wel vooruitgang is geboekt, is de situatie in grote lijnen dezelfde als beschreven in de voorafgaande twee rapporten.”¹³

De Inspectie heeft in de afgelopen jaren tevens regelmatig gerapporteerd over deelaspecten van de informatiehuishouding. Zo is bijvoorbeeld regelmatig onderzoek gedaan naar incidenten met grote maatschappelijke impact, over het kwijtraken van het dossier van de atoomgeleerde Khan¹⁴, over het bonnetje van Teeven¹⁵ en het kwijtraken van informatie van het Directeuren Overleg Alcohol¹⁶. Momenteel doet de Inspectie onderzoek naar het zoekraken van informatie bij de Belastingdienst in het kader van de Toeslagenaffaire¹⁷. In diverse rapporten van de Inspectie wordt geconstateerd dat de verantwoordelijkheden in samenwerkingsverbanden en ketens niet altijd helder zijn vastgesteld¹⁸.

De Inspectie heeft vanaf 2005 ook regelmatig aandacht besteed aan de gevolgen van de toepassing van nieuwe technologie inclusief de informatiehuishouding. Een recent voorbeeld is de aandacht voor de archivering van e-mails en van tekstberichten in het rapport over de archivering van de MH17-informatie¹⁹.

De afgelopen 15 jaar is de digitalisering in een rap tempo toegenomen. Daarmee verandert het landschap waarin de overheid haar informatie op orde moet houden. Tegelijkertijd staat de overheid onder steeds grotere druk om een kritische samenleving op digitale wijze te bedienen. Dat gaat verder dan alleen een goed of minder goed functionerende informatiehuishouding; dat gaat ook over de betekenis van informatiecultuur binnen de overheidsorganisaties, (informatie)waarden van de overheid zoals transparantie, verantwoording afleggen, informatie-ethiek binnen de overheidsorganisaties.

Verbeterprogramma's

2.2.

Het kabinet heeft in de afgelopen 15 jaar regelmatig aandacht besteed aan de verbetering van de informatiehuishouding. Zo werd in 2006 het programma “*Informatie op orde. Vindbare en toegankelijke overheidsinformatie.*” gestart²⁰. Het kabinet stelde toen dat uit de zaken Srebrenica en Jamby was gebleken dat (verdwenen) e-mails achteraf van cruciaal belang waren. Het kabinet gaf ook aan dat het op orde hebben en houden van de informatiehuishouding steeds moeilijker werd door de digitalisering. Het kabinet koos voor een aantal leidende principes en voor het ontwikkelen van gezamenlijke rijksbrede kaders. Cruciaal was het uitgangspunt dat alle overheidsorganisaties aan de ‘voorkant’ van de

13 <https://www.inspectie-oe.nl/toezichtvelden/overheidsinformatie/publicaties/rapport/2014/01/16/duurzaam-duurt-het-langst>

14 <https://www.rijksbegroting.nl/2006/kamerstukken,2006/2/1/han7942a05.html>

15 <https://www.inspectie-oe.nl/toezichtvelden/overheidsinformatie/publicaties/rapport/2015/12/09/de-waarde-van-archief>

16 <https://www.inspectie-oe.nl/toezichtvelden/overheidsinformatie/publicaties/rapport/2018/7/04/rapport-archivering-van-informatie-van-het-doa>

17 <https://www.inspectie-oe.nl/actueel/nieuws/2020/09/01/inspectie-belastingdienst-toeslagen>

18 <https://www.inspectie-oe.nl/toezichtvelden/overheidsinformatie/publicaties/rapport/2019/02/15/rapport-riecs-en-https://www.inspectie-oe.nl/toezichtvelden/overheidsinformatie/publicaties/brief/2019/04/26/reactie-schadeschap-schiphol>

19 <https://www.inspectie-oe.nl/toezichtvelden/overheidsinformatie/nieuws/2020/12/07/rapport-archivering-mh17>

20 <https://www.rijksverheid.nl/documenten/kamerstukken/2006/06/30/informatie-op-orde-vindbare-en-toegankelijke-overheidsinformatie>

informatieketen moesten investeren in kwaliteit en duurzaamheid: achteraf archiveren is immers het paard achter de wagen spannen.

In de *Strategische I-agenda Rijksdienst 2019-2021* werd het belang van de informatiehuishouding nogmaals onderstreept. Er werden strategische lijnen geschetst²¹ die uitgewerkt zijn in verschillende deelgebieden van de informatiehuishouding. Momenteel wordt het *Rijksprogramma voor Duurzame Digitale Informatiehuishouding (RDDI)*²² uitgevoerd. RDDI helpt departementen met bijvoorbeeld handreikingen en oplossingen voor e-mailarchivering. RDDI kan echter niet de verantwoordelijkheid voor een goede informatiehuishouding overnemen en handreikingen implementeren; daarvoor staan de overheidsorganisaties nog steeds zelf aan de lat. In de BZK-begroting voor 2021 wordt RDDI gecontinueerd. De focus verschuift van aanbod- naar meer vraaggerichte initiatieven. Dat leidt tot nieuwe aandachtsgebieden van het programma zoals geautomatiseerde ondersteuning bij WOB- verzoeken en bewustwordingscampagne over goed informatiebeheer²³. Inmiddels heeft de regering in haar reactie op het rapport "*Ongekend onrecht*" van de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag aangegeven een regeringscommissaris aan te stellen en ook stevig te willen investeren in de informatiehuishouding.

Er zijn in de afgelopen jaren ontegenzeggelijk concrete resultaten geboekt. Zo beschikken veel organisaties in de centrale overheid inmiddels over een document managementsysteem (DMS) en al of niet geïntegreerde zaaksystemen om informatie in werkprocessen te ordenen en te volgen. Daarin worden (belangrijke) documenten bewaard, waardoor het in principe mogelijk wordt om aan te tonen hoe de overheid gehandeld heeft. Er is ook meer sturing op de informatiehuishouding gekomen²⁴. En ook nu is er volop beweging. Dat laatste blijkt ook uit de Monitor 2019-2020 van de Inspectie²⁵. Het beeld is echter niet geheel en al positief en toont op sommige punten ook een verslechtering omtrent vindbaarheid, beschikbaarheid, leesbaarheid, interpreteerbaarheid en betrouwbaarheid van documenten. Van de departementen en hun uitvoerende organisaties scoorden in de Monitor van 2017-2018 31% rood op digitale duurzaamheid; in de Monitor van 2019-2020 is dat toegenomen tot 41%²⁶.

21 De strategische I-agenda Rijksdienst 2019-2021 <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-871924.pdf>

22 <https://www.informatiehuishouding.nl/>

23 Kamerstuk 35.570, VII, nr.2

24 <https://www.inspectie-oe.nl/de-inspectie-overheidsinformatie-en-erfgoed/de-staat-van-overheidsinformatie-en-erfgoed>

25 De Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed wil een goed beeld hebben van de ontwikkelingen binnen haar toezichtveld. Een belangrijk instrument dat de Inspectie hiervoor inzet, is de monitor Overheidsinformatie en Erfgoed. De monitor is een vragenlijst, die iedere twee jaar wordt uitgezet.

26 Onder digitale duurzaamheid valt in dit kader een hele reeks van normen, zoals zijn archiefwettelijke principes toegepast in de architectuur, wordt het NORA-katern digitaal duurzaam gebruikt, vindt tijdige conversie en migratie plaats, zijn documenten nog leesbaar etc.

3. Wat is het probleem?

De maatschappelijke behoefte aan betrouwbare en digitaal toegankelijke informatie neemt een enorme vlucht. De technologische mogelijkheden om overheidsinformatie te bewaren en te delen, nemen nog altijd toe. Daardoor ligt het in de rede om aan te nemen dat de moeite die men nu al heeft met het beheren, eerder zal toenemen dan afnemen²⁷. Zo ongeveer alle aspecten en randvoorwaarden van de informatiehuishouding kennen een grote dynamiek. De voornaamste knelpunten worden in deze paragraaf toegelicht aan de hand van de rapporten en de Monitor van de Inspectie.

Overzicht

Goed beheer begint met weten wat er moet zijn en wat er is. De organisatie moet weten welke overheidsinformatie ze onder zich heeft en waar die zich bevindt. Dat blijkt echter vaak niet (direct) het geval. Alleen al de vraag welke informatie eigenlijk onder de Archiefwet valt, levert al diverse beelden op. Er was een inspectierapport nodig om ervoor te zorgen dat websites gearchiveerd gingen worden²⁸. En er was een uitspraak van de Raad van State nodig om het besef te doen doordringen dat ook WhatsApp- en SMS-berichten onder de Archiefwet kunnen vallen als die werkgerelateerd zijn²⁹.

Vindbaarheid en beschikbaarheid

De informatie van de overheid dient beschikbaar te zijn voor hen die over die informatie mogen beschikken. In de praktijk blijkt dat echter zeer geregeld niet het geval. Zo is er onvrede in de Tweede Kamer over het niet kunnen ontvangen van de gevraagde informatie. Dat is een direct en acuut vraagstuk. Niet alleen de Kamer wordt erdoor geraakt. De Raad voor Openbaar Bestuur (ROB) en de Raad voor Cultuur (RvC) constateerden het probleem ook in hun rapport "*Het puberbrein van de overheid*" in 2016³⁰.

Volledigheid en authenticiteit

Als de informatie van de overheid niet volledig is, als de context ervan niet duidelijk is en als de authenticiteit van die informatie niet boven alle twijfel verheven is, is de

27 Zie voor een recent artikel over dit onderwerp: <https://ibestuur.nl/podium/de-gaten-in-ons-digitale-geheugen>
Het onderwerp komt ook terug in de eerder genoemde rapporten van de Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed

28 <https://www.inspectie-oe.nl/toezichtvelden/overheidsinformatie/publicaties/rapport/2016/12/8/rapport-webarchivering>

29 <https://www.inspectie-oe.nl/actueel/nieuws/2019/08/01/berichtenapps-en-de-archiefwet>

30 ROB- en RvC-advies 2016: Het puberbrein van de overheid. Informatiebeheer in ketensamenwerking.
https://www.raadopenbaarbestuur.nl/binaries/raad-openbaar-bestuur/documenten/publicaties/2016/04/05/het-puberbrein-van-de-overheid/Het_puberbrein_van_de_overheid_Adviesrapport_201604.pdf

betrouwbaarheid van de overheid in gevaar. Het rapport van de onderzoekscommissie Elias uit 2015 vatte de problematiek als volgt samen:

“Dan is er te veel informatie beschikbaar omdat er niet uit vernietigd wordt en digitale informatie altijd weer teruggehaald kan worden, ook als dat niet meer mogelijk zou moeten zijn. En dan is er te weinig omdat informatie moeilijk in z'n context vindbaar is en het niet zeker is of de digitale dossiers volledig zijn en of de informatie authentiek en juist is. Dit is een hardnekkig probleem, dat bijvoorbeeld een rol heeft gespeeld bij de werkzaamheden van de onderzoeks- en enquêtecommissies van de Tweede Kamer naar de woningcorporaties en de ICT-projecten van de overheid.”³¹

Bewaren en vernietigen

Het moet inzichtelijk zijn hoe lang de overheid haar informatie bewaart. De Inspectie ziet een toename van het gebruik van de selectielijst als instrument dat wordt voorgeschreven door de Archiefwet. Dat is op zich een positieve ontwikkeling. De selectielijsten zijn echter niet altijd goed op elkaar afgestemd. Zoals ook uit het MH17-onderzoek blijkt, zijn er bovendien uitzonderingsmogelijkheden op de in de selectielijst opgenomen bewaartermijnen. Dit maakt het er voor de burger niet inzichtelijker op. Het is moeilijk om uit te vinden welke informatie door de overheid wordt bewaard, en voor hoe lang. Bijvoorbeeld over die burger zelf.

Kaders voor algoritmes, dataovervloed en nieuwe media

Technologische ontwikkelingen zorgen voor grote uitdagingen. Naar schatting verstuurt de Nederlandse overheid bijvoorbeeld tenminste 1 miljard e-mails per jaar³². Voor deze overvloed aan data, voor het steeds ingrijpender gebruik van algoritmes en voor de toename van het gebruik van nieuwe media zijn nog geen effectieve conceptuele kaders en praktische werkwijzen ontwikkeld die ervoor kunnen zorgen dat ook die overheidsinformatie duurzaam toegankelijk is, en blijft.

Minister Slob, de stelselverantwoordelijke voor de uitvoering van de Archiefwet, gaf zelf een paar jaar geleden een treffend voorbeeld ten aanzien van het dilemma van de gebruikers van nieuwe media: “Ik maak soms via mijn telefoon kanttekeningen op conceptnota's en ik stuur appjes naar mijn SG of DG over zo'n nota. Dat is wel een onderwerp waar je naar moet kijken. Wat doen we met deze informatie, moet die ook in het archief en hoe doen we dat dan?”³³

Achterstanden

De problematiek van het beheer van analoge archieven, zoals papieren dossiers, is ook nog steeds prominent aanwezig. Dat komt zowel door het bestaan van grote achterstanden bij de bewerking van analoge archieven³⁴ als ook door het gegeven dat in veel werkprocessen en ketens nog steeds op papier wordt gewerkt. Maar er zijn niet alleen achterstanden met betrekking tot informatie op papier. Er is bijvoorbeeld ook een grote achterstand in de archivering van e-mails³⁵. Deze achterstand is ook nog eens minder zichtbaar.

31 <https://www.inspectie-oe.nl/toezichtvelden/overheidsinformatie/publicaties/rapport/2015/11/24/onvoltooid-verleden>

32 <http://www.ncdd.nl/op-15-hoog-digitale-erfgoed-vieren/>

33 Bas Linders, “Goed informatiebeheer is een burgerrecht, Minister Slob versus de demeterende overheid”, iBestuur, jrg. 9, nr. 29, januari 2019, p.10

34 Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed, De Juiste Papieren, 2018. <https://www.inspectie-oe.nl/publicaties/rapport/2020/03/13/papieren3>

35 Zie <https://www.inspectie-oe.nl/actueel/nieuws/2019/05/09/inspectie-signaleert-risico's-nieuwe-werkwijze-e-mailarchivering>

Verantwoordelijkheden

De problematiek wordt nog weerbarstiger door de manier waarop de verantwoordelijkheden voor informatiebeheer zijn geregeld. Departementen en Zelfstandige Bestuursorganen (ZBO's) hebben voor de inrichting en uitvoering van hun eigen informatiehuishouding een grote zelfstandigheid. Daardoor gaat de implementatie van beleid en instrumenten, die overheidsbreed ontwikkeld zijn, niet "als vanzelf". Daardoor ontstaat het risico dat problemen alleen deels, of in een beperkt aantal overheidsorganisaties, worden opgelost. Dit heeft negatieve gevolgen voor de standaardisatie van het beheer en voor de integrale toegankelijkheid van overheidsinformatie.

De Inspectie ziet daarom in de actuele situatie, ondanks alle inspanningen, nog steeds een toename van de risico's op het gebied van de toegankelijkheid, de authenticiteit, de samenhang en de volledigheid van de informatie van de centrale overheid. Daardoor worden de transparantie en de betrouwbaarheid van die overheid ondermijnd. De maatschappelijke kosten daarvan zijn hoog.

Afbeelding 3. Voorkant rapport "Onvoltooid digitaal"³⁶ 2015, "De archivering van de MH17-informatie"³⁷ 2020, Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed

36 <https://www.inspectie-oe.nl/publicaties/rapport/2015/11/24/onvoltooid-digitaal>

37 <https://www.inspectie-oe.nl/publicaties/rapport/2020/12/07/de-archivering-van-de-mh17-informatie>

4. Wat zijn de oorzaken?

Overheidsinformatie is zowel een grondstof als een product. Zonder informatie kan de overheid geen publieke meerwaarde leveren. Het is bijkans onmogelijk om het belang van goed toegankelijke en beheerde overheidsinformatie te overschatten. Daarom is het van groot belang om de oorzaken van de hierboven geschetste, ingewikkelde problematiek in kaart te brengen. Welke oorzaken ziet de Inspectie?

Onderschatting

Het op orde brengen en houden van de informatiehuishouding is complex. Het vergt leiderschap, investeringen en uithoudingsvermogen van vooral de departementen en uitvoerende organisaties zelf. Helaas zijn die onvoldoende aanwezig en zichtbaar gebleken. Informatiehuishouding staat niet hoog op de agenda. Er is onvoldoende structurele aandacht. Slechts na incidenten is er verhoogde aandacht, maar dat leidt niet tot een wezenlijk andere, betere aanpak. Andere aspecten zoals informatieveiligheid, open data, privacybescherming staan meer op het netvlies. Het is een misvatting dat deze belangen kunnen worden gewaarborgd zonder tegelijkertijd voldoende aandacht en richting te geven aan de duurzame toegankelijkheid van informatie, zoals eerder al opgemerkt op basis van gegevens vanuit de tweejaarlijkse Monitor.

Gebrek aan visie

Een visie op overheidsinformatie waarin verantwoording afleggen, openbaarheid en duurzame toegankelijkheid onverbreekbaar met elkaar verbonden zijn, ontbreekt. Het is van essentieel belang dat binnen de overheid een gemeenschappelijk gedragen inzicht bestaat over de oorzaken en mogelijke oplossingsrichtingen van het hierboven geschetste beeld. De urgentie voor een passende visie is groot. De Algemene Rekenkamer constateerde bijvoorbeeld recentelijk dat de overheid eigenlijk geen antwoord heeft op de uitdagingen van de inzet van big data en algoritmes, en van het toegenomen gebruik van applicaties voor thuiswerken. De Algemene Rekenkamer concludeerde dat een duidelijk kader voor de zorgvuldige inzet van deze technologieën dringend nodig is, en dat dergelijke kaders meegenomen moeten worden in het opstellen van wet- en regelgeving³⁸.

Gebrek aan integrale aanpak

Een andere oorzaak moet gezocht worden in het feit dat verbeterprogramma's en –projecten blijven steken in goede bedoelingen. Er zijn talloze organisatie specifieke projecten voor bijvoorbeeld het implementeren van een document managementsysteem. Het inrichten van zo'n DMS is een goede zaak, maar het sluit niet altijd voldoende aan bij de werksituatie en de –processen binnen de

³⁸ Tijdschrift voor toezicht, 2020-1, themanummer autonome systemen

organisatie. Ook bestaan programma's voor het digitaliseren en optimaliseren van ketenprocessen, zoals bijvoorbeeld nu bij de strafrechtketen. Deze individuele projecten zijn uiteraard waardevol. Maar een integrale aanpak met een heldere prioritering, die ook de kern van de gebreken van de informatiehuishouding adresseert, ontbreekt. Het beleid bij de centrale overheid lijkt momenteel op het gezamenlijk draaien aan een *Rubik's cube*. Iedereen draait aan dezelfde kubus, maar alleen om hun eigen kleur op orde te krijgen. Op die manier komen nooit alle kleuren bij elkaar.

Toegenomen complexiteit van organisaties en van regelgeving

Binnen de overheid bestaat de extra complicatie dat er diverse wettelijke regimes zijn waaraan voldaan moet worden. Die raken elkaar ook in de praktijk, zoals bij de Archiefwet en de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG)³⁹. De overheidsorganisaties hebben diverse taken zoals beleid maken of invulling geven aan de uitvoering; dat leidt tot een verschil in inrichting van hun informatiehuishouding. Informatiehuishouding is dus geen eenheidsworst. Daarnaast wordt de overheid zelf steeds ingewikkelder georganiseerd. Overheidsorganisaties voeren meer gezamenlijk taken uit, en dat ook in toenemende mate in samenwerking met private organisaties. Wie bewaart dan wat? Bij welke organisatie moet de burger dan aankloppen? De organisaties worden zelf intern ook complexer. Dat levert het extra probleem op dat het niet altijd duidelijk is wie binnen een organisatie verantwoordelijk en aanspreekbaar is op de kwaliteit van de informatiehuishouding.

Afnemende expertise

Een wellicht wat minder zichtbare, maar niet minder wezenlijke oorzaak, is de sterke vermindering van de inzet van specialisten binnen de informatiehuishouding bij de overheid. Dit wordt ook door de Raad van State geconstateerd. In de monitor van de Inspectie valt te constateren dat departementen en uitvoerende organisaties zelf aangeven dat zij een afname zien van deskundig personeel. In 2017-2018 vond 25% dit; in de monitor 2019-2020 is dat 32%. Veel werk op het gebied van informatiebeheer wordt verlegd naar de medewerkers in de primaire werkprocessen. Zij moeten zelf bepalen welke informatie waardevol genoeg is om over te brengen van hun eigen werkomgeving naar bijvoorbeeld een document managementsysteem. Als hiervoor al regels zijn binnen de organisatie, dan zijn ze op de werkvloer onvoldoende bekend om deze ook effectief te laten zijn. Bovendien is het vaak de vraag of de medewerkers daarin voldoende ondersteund worden, bijvoorbeeld door middel van training en coaching⁴⁰. Tenslotte is de druk op het primaire proces vaak groot, waardoor de aandacht niet of nauwelijks uitgaat naar het correct bewaren van informatie. Daardoor wordt het tijdig en volledig leveren van informatie problematisch.

Verouderde ICT en techno-optimisme

De problematiek van onvoldoende toegankelijke en slecht bewaarde overheidsinformatie wordt vergroot door de manier waarop ICT wordt ingezet. De Inspectie ziet een enorme hoeveelheid aan systemen. Deze zijn niet altijd op elkaar aangesloten. Bovendien is de samenhang vaak historisch gegroeid en buitengewoon complex. De ICT van met name uitvoeringsorganisaties, die enorme hoeveelheden

39 <https://www.inspectie-oe.nl/onderwerpen/avg-en-de-archiefwet>

40 <https://www.informatiehuishouding.nl/Producten+%26+publicaties/rapporten/2019/06/09/segmentatie-onderzoek>

berichten en data verwerken, kent veel legacy⁴¹. Bovendien zijn de eisen die aan die systemen gesteld worden niet op elkaar afgestemd, en kwalitatief onvoldoende om een verantwoord beheer van informatie mogelijk te maken. Veel overheidsinformatie wordt bovendien zonder behoud van enige context buiten de bestaande (digitale) kaders gebruikt en beheerd.

Een belangrijke valkuil bij de overheid is techno-optimisme: de gedachte dat digitalisering kosten bespaart en alles gemakkelijker maakt. Bij het beheren van digitale informatie zien we daarentegen dat het hard werken is, dat er gedweild wordt met de kraan open en dat gebruik wordt gemaakt van gebrekkige gereedschappen van soms al meer dan dertig jaar oud.

Daarbij komt dat ontwikkelde standaarden en architecturen van kwalitatief hoog niveau juist niet met prioriteit in gebruik worden genomen. Voorbeelden zijn internationale ISO-standaarden, standaarden voor het bewaren van informatie die landelijk ontwikkeld of geadopteerd zijn⁴² en de principes van de Nederlandse Overheid Referentie Architectuur (NORA)⁴³. De verregaande afhankelijkheid van enkele grote bedrijven en de toenemende cybercrime zijn andere ontwikkelingen die weinig aanleiding geven voor techno-optimisme met betrekking tot de duurzame toegankelijkheid van overheidsinformatie.

4. Afbeelding inspectierapport "Duurzaam duurt het langst" 2013⁴⁴, nieuwsbericht berichtenapps en de Archiefwet 2019 nieuwsbericht Algoritme en de Archiefwet 2021, Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed

41 Legacy: bestaande systemen met een verlengde levensduur: in Strategische I-agenda Rijksdienst 2019-2021 <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-871924.pdf>

42 <https://www.nationaalarchief.nl/archiveren/kennisbank/standaarden>

43 https://www.noraonline.nl/wiki/NORA_online

44 https://www.inspectie-oe.nl/binaries/inspectie-oe/documenten/rapport/2014/01/16/duurzaam-duurt-het-langst/eindrapport_ddt_duurzaam_duurt_het_langst.pdf

45 <https://www.inspectie-oe.nl/toezichtvelden/overheidsinformatie/nieuws/2019/08/01/berichtenapps-en-de-archiefwet>

5. Wat moet er gebeuren? Zes voorstellen

De overheid snijdt zich in haar eigen vlees als zij niet kan vertrouwen op haar eigen informatie. Die is misschien wel de belangrijkste grondstof voor haar functioneren en voor haar verantwoording. En uiteindelijk raakt het ook ons allen als burgers indien de overheid nu en in de toekomst haar informatie niet op orde heeft.

De Memorie van Toelichting van de Archiefwet 1995 verwoordt het zo: "Zonder goed geordende en toegankelijke archieven zijn bestuurlijke zorgvuldigheid en continuïteit loze begrippen en is een goede democratische controle op het bestuur vrijwel onmogelijk. Juist in de archieven is vastgelegd op welke wijze de overheid zich in politieke en bestuurlijke zin heeft beziggehouden met de samenleving." ⁴⁶

Het kabinet wil op basis van het advies van de Raad van State en in het kader van de kabinetsreactie op het rapport van de Parlementaire Ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslagen inventariseren wat er speelt en nodig is. Op basis van de informatie en de kennis die bij de Inspectie aanwezig is, volgen hieronder zes generieke voorstellen binnen de scope van de Inspectie gericht aan bestuurders en topmanagement binnen de overheid. Dit laat onverlet dat per organisatie en soort processen aanvullende maatwerkoplossingen nodig blijven.

Vooraan in beleid en wet- en regelgeving

Bij het maken van beleid, wetten en regelingen moet in een zo vroeg mogelijk stadium bepaald worden welke maatregelen noodzakelijk zijn voor het informatiebeheer dat uit een wet of regeling zal moeten voortvloeien. Bij nieuwe en te wijzigen wet- en regelgeving, en bij de introductie van nieuwe informatiesystemen en werkprocessen, moet bovendien een toetsing plaatsvinden vergelijkbaar met de in de AVG voorgeschreven *Privacy Impact Assessment (PIA)*), om te bepalen of de beoogde maatregelen voldoen aan het doel van de Archiefwet. Binnen enkele jaren na de introductie van een nieuwe wet met ingrijpende informatiegevolgen deze laten evalueren op hoe die is geoperationaliseerd in concrete systemen.

Integrale visie en concrete implementatie

Het is aan bestuurders en topmanagement, rijksbreed en per organisatie om de problematiek daadwerkelijk aan te pakken. Het is aan hen om een *integrale visie* te ontwikkelen en te omarmen, en om het niet slechts te laten bij prioriteringen na een incident. De goede intenties moeten leiden tot concrete implementatie van die beleidsafspraken. Op die basis moet daadwerkelijk geïnvesteerd worden in

⁴⁶ Kamerstukken II 1992/93, 22 866, nr. 3, p. 3-4.

structurele oplossingen, die vervolgens moeten worden opgenomen in de reguliere *plan-do-check-act* cyclus⁴⁷. Dit is bij de overheid goed mogelijk: een dergelijke aanpak is ook gekozen in de jaren 80 en 90 van de vorige eeuw naar aanleiding van kritiek door met name de Algemene Rekenkamer op het financieel bestel. Dat heeft toen geleid tot de *Operatie Comptabel Bestel*⁴⁸. Op die manier komt de zorg voor informatie in hetzelfde patroon te liggen als de zorg voor de financiën.

Integrale governance aanpak

Het is aan bestuurders en topmanagement om blijvend de kwaliteit van de informatiehuishouding te bewaken. Eén inclusieve, integrale aanpak voor de governance op het beheren, beschermen en beveiligen van overheidsinformatie is hard nodig.

De menselijke maat

Werk ambtenaren veel beter in op het gebied van de informatiehuishouding. Stel ze in staat om hun verantwoordelijkheid te nemen. Zorg voor geautomatiseerde en gebruikersvriendelijke oplossingen. Zorg voor gestandaardiseerde werkwijzen. Zorg er ook voor dat er meer professionals komen die in de steeds complexer wordende informatiehuishouding het oog kunnen houden op de regels en afspraken. Zij kunnen helpen voorkomen dat informatie kwijtraakt of niet goed beheerd wordt.

Nieuwe technieken en systemen alleen bij aantoonbare verbetering

Zet nieuwe technieken en systemen pas in als aangetoond is dat ze leiden tot concrete verbetering van werkwijzen, processen én beheer van informatie. Daarbij dient speciaal aandacht gegeven te worden aan de gebruikersvriendelijkheid, beheersbaarheid en de menselijke maat, en aan de aanwezigheid van voldoende informatieprofessionals die regie over die systemen kunnen voeren.

Toegankelijk en vindbaar

Zet strategisch in op informatiesystemen die overheidsbreed duurzame toegankelijkheid ondersteunen. Zet in dit verband bijvoorbeeld methodieken in om grote hoeveelheden informatie in hun context te ontsluiten die zich bevinden in alle in gebruik zijnde systemen en vindplaatsen. Werk samen met onderzoeksinstituten, brancheorganisaties, andere overheden en marktpartijen om die strategie te ontwikkelen en in praktijk te brengen.

47 https://nl.wikipedia.org/wiki/Kwaliteitscirkel_van_Deming

48 <https://kennisopenbaarbestuur.nl/Tentoonstellingen/1987-1992ComptabelBestel.html>

6. De rol van control en toezicht

Gaat meer toezicht helpen om de noodzakelijke verbeteringen in de informatiehuishouding te realiseren? De roep om meer toezicht is een bekende reflex bij een toename aan incidenten.

De toezichthouder ziet toe op de naleving van de wet en tegelijk kan de toezichthouder ook behulpzaam zijn. Maar het verbeteren van de informatiehuishouding moet wel bij de overheidsorganisaties zelf gebeuren. De Inspectie heeft de problematiek in de afgelopen jaren in diverse rapporten gesignaleerd. Ook in het werkprogramma 2021-2022 vraagt de Inspectie daar aandacht voor: "De overheid is steeds minder in staat om (op tijd) gevraagde informatie op te leveren. De Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed vraagt dan ook al langer om een meer structurele aanpak van de digitale informatiehuishouding." ⁴⁹

Zo onderzoekt de Inspectie op dit moment of overheidsorganisaties overzicht hebben over hun informatie. Weten welke overheidsinformatie je zou moeten hebben en welke je hebt en waar die zich bevindt, zijn basiseisen voor een gezonde informatiehuishouding.

Het is altijd beter om de goede dingen te doen vanuit een intrinsiek besef van het belang van het onderwerp dan 'omdat het moet van het toezicht'. Daarom willen we met de betrokken partijen nog meer in gesprek gaan om te bepalen wat nodig is voor de verbetering van hun informatiehuishouding, waarbij een situatie van 'niet kunnen' andere maatregelen vergt dan 'niet willen'.

Dit vraagt wel om serieuze aandacht en om middelen aan de kant van alle organisaties van de centrale overheid, inclusief het toezicht. Het vraagt om begrip om te luisteren naar elkaars wensen en noden. Het vraagt waar nodig om extra control en toezicht als eerste- en tweedelijns dijkbewaking binnen en buiten de organisaties zoals dat ook georganiseerd is in de financiële kolom. Dan liggen er kansen om echte stappen vooruit te kunnen zetten. Het is dan ook verheugend dat het kabinet "het onafhankelijk toezicht op naleving van de Archiefwet, en daarmee de kwaliteit van de informatiehuishouding, door de Inspectie versterkt door diens capaciteit aanzienlijk uit te breiden." ⁵⁰

Laten we tenslotte accepteren dat niet alles vanzelf gaat. De handen moeten uit de mouwen worden gestoken. De politiek, samenleving, pers en wetenschap moeten ook begrijpen dat niet alles met één druk op de knop gevonden kan worden. Daarover moeten alle partijen met elkaar in gesprek blijven om frustratie en wantrouwen te voorkomen. Ook om alle nieuwe uitdagingen met vertrouwen tegemoet te kunnen zien. Mogelijk dat we dan de term "De dementerende overheid" definitief naar het archief kunnen verbannen.

⁴⁹ <https://www.inspectie-oe.nl/publicaties/publicatie/2021/01/18/werkprogramma-2021-2022>

⁵⁰ Brief regering Reactie op het rapport 'Ongekend Onrecht' van de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag

Bijlage 1: Geraadpleegde literatuur

Rijksarchiefinspectie 2005

Rijksarchiefinspectie, *Een dementerende overheid?*, Den Haag 2005. Online beschikbaar via https://www.inspectie-oe.nl/binaries/inspectie-oe/documenten/rapport/2005/02/01/dementerende-overheid/een_dementerende_overheid.pdf

Erfgoedinspectie 2012

Erfgoedinspectie, *Beperkt houdbaar? Duurzame toegankelijkheid in een digitale omgeving bij de rijksoverheid*, Den Haag 2012. Online beschikbaar via https://www.inspectie-oe.nl/binaries/inspectie-oe/documenten/rapport/2012/12/20/beperkt-houdbaar/beperkt_houdbaar.pdf

Erfgoedinspectie 2014

Erfgoedinspectie, *Duurzaam duurt het langst*, Den Haag 2014. Online beschikbaar via https://www.inspectie-oe.nl/binaries/inspectie-oe/documenten/rapport/2014/01/16/duurzaam-duurt-het-langst/eindrapport_ddt_duurzaam_duurt_het_langst.pdf

Erfgoedinspectie 2015

Erfgoedinspectie, *Onvoltooid digitaal*, Den Haag 2015. Online beschikbaar via <https://www.inspectie-oe.nl/binaries/inspectie-oe/documenten/rapport/2015/11/24/onvoltooid-verleden/onvoltooid-digitaal-webversie.pdf>

Erfgoedinspectie 2018-1

Erfgoedinspectie, *Wel digitaal, nog niet duurzaam*, Den Haag 2018. Online beschikbaar via <https://www.inspectie-oe.nl/binaries/inspectie-oe/documenten/rapport/2018/05/14/wel-digitaal-nog-niet-duurzaam/Wel+digitaal%2C+nog+niet+duurzaam.PDF>.

Erfgoedinspectie 2018-2

Erfgoedinspectie, *Rapport naleving Archiefwet 1995 bij archivering van informatie van het Directeuren Overleg Alcohol*, Den Haag 2018. Online beschikbaar via <https://www.inspectie-oe.nl/binaries/inspectie-oe/documenten/rapport/2018/7/04/rapport-archivering-van-informatie-van-het-doa/Erfgoedinspectie+inspectierapport+naleving+Archiefwet+1995+bij+archivering+van+informatie+van+het+Directeuren+Overleg+Alcohol.pdf>.

Erfgoedinspectie 2018

Monitor 2017-2018, Den Haag 2018. Online beschikbaar via <https://www.inspectie-oe.nl/de-inspectie-overheidsinformatie-en-erfgoed/monitor-overheidsinformatie-en-erfgoed>

Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed 2019

Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed, *Rapport Schadeschap Schiphol : Over de opheffing van een gemeenschappelijke regeling*, Den Haag: 2019. Online beschikbaar via <https://www.inspectie-oe.nl/toezichtvelden/overheidsinformatie/publicaties/rapport/2019/4/26/rapport-schadeschap-schiphol>

Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed 2019

Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed, *Integrale casusaanpak door de RIEC's: Duurzame toegankelijkheid van archieven in de informatieketen*, Den Haag: 2019. Online beschikbaar via <https://www.inspectie-oe.nl/toezichtvelden/overheidsinformatie/publicaties/rapport/2019/02/15/rapport-riecs>

Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed 2019

Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed, *Reactie Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed op handreiking e-mail archivering*, Den Haag: 2019. Online beschikbaar via <https://www.inspectie-oe.nl/binaries/inspectie-oe/documenten/brief/2019/01/17/reactie-inspectie-handreiking/Reactie+Inspectie+op+Handreiking+bewaren+e-mails+Rijksoverheid.pdf>

Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed 2020

Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed, *De archivering van de MH17-informatie*, Den Haag: 2020. Online beschikbaar via <https://www.inspectie-oe.nl/toezichtvelden/overheidsinformatie/nieuws/2020/12/07/rapport-archivering-mh17>

Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed 2020

Monitor 2019-2020, Den Haag: 2020. Online beschikbaar via <https://www.inspectie-oe.nl/de-inspectie-overheidsinformatie-en-erfgoed/monitor-overheidsinformatie-en-erfgoed>

Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed 2021

Inspectie Overheidsinformatie en Erfgoed, *Werkprogramma 2021-2022*, Den Haag: 2021
Online beschikbaar via <https://www.inspectie-oe.nl/publicaties/publicatie/2021/01/18/werkprogramma-2021-2022>

Kamerbrief 30-6-2006

Kamerbrief *Informatie op orde. Vindbare en toegankelijke overheidsinformatie*. Online beschikbaar via <https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2006/06/30/informatie-op-orde-vindbare-en-toegankelijke-overheidsinformatie/27456.pdf>

Kamerstuk 32307, nr.2, 2010

Online beschikbaar via <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/behandelddossier/kst-32307-2>

Kamerstuk 34106, nr. 16, 2016

Online beschikbaar via <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/h-tk-20152016-91-11.html>

Kamerstuk 29362, nr. 260, 2017

Online beschikbaar via <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-29362-260.html>

Kamerstuk 28362, nr.21, 2019

Online beschikbaar via <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-28362-21.html>

Kamerbrief 29-6-2020

Kamerbrief *Beleidsreactie Cybersecuritybeeld Nederland 2020 en voortgangsrapportage Nederlandse Cybersecurity Agenda*. Online beschikbaar via

<https://www.nctv.nl/binaries/nctv/documenten/kamerstukken/2020/06/29/kamerbrief-beleidsreactie-cybersecuritybeeld-nederland-2020-en-voortgangsrapportage-nederlandse-cybersecurity-agenda/TK+Beleidsreactie+CSBN+2020+en+voortgangsrapportage+NCSA.pdf>

Kamerbrief 17-8-2020

Kamerbrief over *de voortgang van de app CoronaMelder*. Online beschikbaar via

<https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2020/08/17/kamerbrief-over-de-voortgang-van-de-app-coronamelder/Kamerbrief+over+Voortgang+CoronaMelder.pdf>

Kamerbrief 5-10-2020

Kamerbrief *Nader rapport over advies Afdeling advisering van de Raad van State over ministeriële verantwoordelijkheid*. Online beschikbaar via

<https://www.rijksoverheid.nl/binaries/rijksoverheid/documenten/kamerstukken/2020/09/29/nader-rapport-over-ministeriële-verantwoordelijkheid/nader-rapport-over-ministeriële-verantwoordelijkheid.pdf>

Kamerstuk 35112, nr.12, 2020

Online beschikbaar via <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-947845.html>

Kamerstuk 35570, VII, nr.2, 2020

Online beschikbaar via <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/kst-35570-VII-2.html>

Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag

Verslag 2020. *Ongekend onrecht*. Online beschikbaar via

https://www.tweedekamer.nl/sites/default/files/atoms/files/20201217_eindverslag_parlementaire_ondervragingscommissie_kinderopvangtoeslag.pdf

Brief regering 15-01-2021

Brief regering *Reactie op het rapport 'Ongekend Onrecht' van de Parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag*. Online beschikbaar via

https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2021Z00770&did=2021D01957

Raad voor Openbaar Bestuur en Raad voor Cultuur, 2016

ROB- en RvC-advies 2016: *Het puberbrein van de overheid. Informatiebeheer in ketensamenwerking*. Online beschikbaar via https://www.raadopenbaarbestuur.nl/binaries/raad-openbaar-bestuur/documenten/publicaties/2016/04/05/het-puberbrein-van-de-overheid/Het_puberbrein_van_de_overheid_Adviesrapport_201604.pdf

Raad voor Openbaar Bestuur, 2019

ROB-advies 2019: *Zoeken naar Waarheid. Over waarheidsvinding in de democratie in het digitale tijdperk*. Online beschikbaar via <https://www.raadopenbaarbestuur.nl/documenten/publicaties/2019/05/09/zoeken-naar-waarheid>

RDDI, juni 2019

RDDI-rapport 2019. Onderzoek uitgevoerd door Kantar: *Onderzoek digitale informatiehuishouding onder medewerkers van de Rijksoverheid*. Online beschikbaar via <https://www.informatiehuishouding.nl/Producten+%26+publicaties/rapporten/2019/06/09/segmentatie-onderzoek>

Research voor Beleid, 2010

Research voor Beleid-rapport 2010: *Omvangrijke en oneigenlijke Wob-verzoeken. Aantallen, kenmerken en wijze van afhandeling*. Online beschikbaar via <http://www.rijksoverheid.nl/documenten-en-publicaties/rapporten/2011/05/31/bijlage-rapport-omvangrijke-en-oneigenlijke-wob-verzoeken.html>

Strategische I-agenda Rijksdienst 2019-2021, 2019

Strategische I-agenda Rijksdienst 2019-2021. Online beschikbaar via <https://zoek.officielebekendmakingen.nl/blg-871924.pdf>

Tijdschrift voor toezicht, 2020

Tijdschrift voor toezicht, 2020-1, *themanummer autonome systemen*. Online beschikbaar via https://www.bjutijdschriften.nl/tijdschrift/tijdschrifttoezicht/2020/1/TvT_1879-8705_2020_011_001_001

